

דג הדלים

לל כל-כולו בגדר בדיחה מוצלחת. אם זה הרכב ועדת-הפרס מה סעם בחיכוח כולשהו על החל-טותיה. שמא סובר מישהו שהזיחג קריב-טברסקי הוא יותר מטברסקי לחוד וקריב לחוד?

דחקא עתה, לאחר שנגמר למעשה פולמוס, סיפור הארבעה, כדאי לתמוה אראילו תמיהות על רקע הפרשה שגיבורה היה יהושוע ברי-יוסף. במשך הפולמוס האומלל הזה נתבשרנו שמזכירות תנועת-המושבים, או איזה מוסד דומה, נחלצה גם היא למערכת-קודש נגד ברי-יוסף והביעה את אמונתה ב-רמתם המוסרית של רבקה ומרדכי. הכול אפשרי אצ-לנו, וזכינו, איפוא, גם למצב שבו מוסדות צי-בוריים-משקיים יוצאים למלחמת-תורפה קלוש-מגלית נגד סופרים במידה שמישהו מבני-חסותם רואה את עצמו כנמצע עלידי סיפור זה או אחר, או אולי עלידי שיר זה או אחר. והנה, אין זה מעניין אם לסיפורו של בר-יוסף נודע משקל ספרותי סגולי. כן אין זה מעניין אם פגע באמת באזרח פלוני או באזרחית פלמונית. אם הסיפור היה פגום יכלו המבקרים להתקפר מבחינה ספרותית. אם הוא פגע באד-

ס. יזהר הוא, כידוע, בזמן האחרון מטרת קבע לחיצייהם של מנהיגי-מסלגות קשישים, המתמחים כליכך בהוקצה מקצועית של ניהיליזם בספרות. אין כדעתנו להגיב כאן על הטלת רעמים מפוקפקת זו מגבחי ה-סוהר הרעיוני העקר בשמרנותו.

גם בעניין מתן או אימתן של פרסי-ביאליק ליהזר לא נקשה על עצם הרגמקות האידיאולוגיות שהינחו את השופטים בעת החלטתם הידועה. פרסי-ביאליק הוא פרס ספרותי, וכל מי שמונע עלידי נימוקים פוליטיים או דתיים בחלוקתו או באי-חלוקתו אינו ברויכוח מלכתחילה. אלא שצריך לשאול בפשטות: מי האג בזמנו להרכב אומלל זה של ועדת שופטי-הפרס? מבין שלושת חברי ועדת-השופטים (הלקין, טברסקי, קריב) רק אחד (הלקין) מצויין באינו זיקה ממשית לספרות. קריב הוא אולי פולמוסן כישרוני בשירותה של ה-תנועה המהוללת — אבל נשאל-נא סעם בתום-לב: מה הוא מבין בספרות מעבר להשגות של בחור-ישיבה צעקני ואילו טברסקי על ה-רומאנים שלו ועל הפעיותיו בכינוסים ציבוריים הוא בכ-

כונה או רצון להרע למישהו ולצאת לאילה קולטורקאמספס (ההיסך, אתה אומר בליבר, כל הכבוד לשלומיאמוניס), ואיזה חסיד שוטה (היוצא מעורו לינוק בשפע מהדולארים של אחינו בארה"ב) מלוחה אותך, כרוך אחריך, ומתין רוק, מתין, מתין. פנו לכם, אברכים שוטים, לעולמה המכובד למדי של ספרות תור-נית, והניחו לנו.

אורח חדש ומכובד נצטרף לאחרונה לקהל חסידיה השוטים והמתפלמטים של ה"תודעה היהודית" הפשטנית בספרות. המדובר הוא בא. שטיינמן, שהוסיף לפני שבועות מספר בדברי מגילה נוספת לצרור מגילותיו על הכול ועל לא-כולום. עניינו הפעם בגידופים פרובינציאליים לתיאבון כנגד כל הסטורות בתזמננו. למיקרא סנינים אלו מתעוררת התהייה הנוגה מתי נצא סוף-סוף מגן-עדן של שוטים, בין שהם חסידים ובין שאינם חסידים. בזמן האחרון גרושה כמעט כל במה דבריהבל של "גראסומניה לאומית", ומצער שלמקהלה עלובה זו מצטרף עתה גם שטיינמן, שידע בודאי פעם זמנים טובים מאלה.

יש בתל-אביב, כמסתבר, "בית אחד העם", ול-בית אחד העם" יש שומר, *custos* בלאטינית זה האחרון כותב לפעמים ב"חרות דברים, המעוררים רושם שהגיעה שעתו להימנות גופו על מוצגי המוזיאון-ודארכיון שתחת סיקוחו. והנה פנינו של ה" *custos*:

"כפי שצינתי לעיל יוצא, איפוא שלא ארחיב את הדבור על הסטור של ס. יזהר. רצוני בכל זאת לציין, כי מקורו של הספור הזה הוא בדואליזם הקיים בצבור הפועלים זה כארבעים שנה. לפני ארבעים שנה היו בישוב שתי מפלגות פועלים. אחת הצליחה והיה לה כעין

רחית מהוגנת כולשהי או באורת כולשהו, פתו-חה לפנייהם הדרך לערכאות בתביעה על הוצאת-דיבה. המגוחך והתפל שבכל הפרשה הוא הת-ערבות מותרת מצד עיתונים מסויימים ומצד מוסד ציבורי מסויים, שליבו התענינות-קהל פרובינציאלית מגוון של עיירה קטנה. באמת, איזו ראגה מגלה תנועת-המושבים לטוהרה-הספ-רות, בין שהסופר הוא גונקונפורמיסט ובין שהוא, להבדיל, קונפורמיסט מושבע המצהיר על עצמו: אני קונפורמיסט, קונפורמיסט, קונפורמיסט.

בעת האחרונה פתחו החוגים הדתיים שלנו בהסתערות רבתי כלפי מה שנראה להם בודאי כ"חזית ספרותית". ביחוד מצטיין בכך השבור עון, עין בעין, המואיל להקדיש מדי פעם מקום מכובד ביותר לאירוע ספרותי כולשהו או לסופר פלוני — הכול ברוח השמחה תפלה. המזכירה את המסורות הגרועות ביותר של "חרם" וצעקות "גואלדו".

הספרות החדשה בארץ נראית בדימונם הועיר-בורגני של עיתונאי, עין בעין כמועדון לעריכת אורגיות פרועות ברח' דיזנגוף. למיקרא דבריהבל אלה ממש תוקספן הרצון לגחך ולומר: אילה חייזוהר מוכנים-ומזומנים לנו עליידי האברכים מעין בעין כידי הדימיון הסובה עליהם.

הפגנת-האובסקוראנסיזם ההדיוטית של קריב וטברסקי בחזרת פרסיבאליק, הזכורה לרעה, נראית לאברכינו כניצחון גדול של דת-ואמונה. צחיחית-סרק יוצאות מגרוגם בדברם על כל פרס לא-יחשוב, כגון השתתפותם של כמה סופרים לא-דתיים בקובץ עגנון מטעם אוניברסיטת בראילן.

מנת-גידופים-סורוק מוכנה להם תמיד בסיהם להתיזה בפני "סופר-משמין ופורק-עול" זה או אחר. הרי זה כאילו הולך אתה ברחיב בלי שים

כולנו, כנגד תפישתו של איש-מדע צעיר על האלמנטים האגודתיים שבסיפור כיבוש הארץ תוך-כדי השחאות שונות בין העבר וההווה, בין יהושוע לבין אחד הרמטכ"לים של צה"ל וכו'. עיקר-טענותיו היה: אימות היסטורי של המיקרא בכל מחיר. אמר, למה בכלל להתכנס ולדון. אפשר להתחיל על הכול מראש ברוח התביעות הממלכתיות השוטפות של המדינה. ישרת הספר רא שלנו בעבר את הסייפא שלנו בהווה, והספר רא שלנו בהווה יהלל את הסייפא שלנו בעבר, מעבר לכל חוג-עניין רוחני שהוא.

דמותו של זלמן שניאור סימלה בעשור- השנים האחרון, יותר מכל דמות אחרת בספרות העברית, את אי-ההבנה המוחלטת בין הזרות, את הריחוק הקיצוני בפרספקטיבות ובקני- המידה בין "מישמרות-גיל" שונות של יוצרים. לדמות כשניאור, שהיה צמוד בכל מאודו לני- סים תרבותיים של מאה תשע-עשרה חרף כל ניסיונותיו ל"אקטואליזציה" של שירתו, מוזמן מעצם סיבה מקום-כבוד בתולדות הספרות הלאומית כמייצגת תקופה מטוימת. כמייצגת שלב-התפתחות לשוני, דימוי ורעיוני בשירה ובפרוזה, ממש כפי ששמור מקום היסטורי ריאלי לרומאנטיקונים הגרמניים, למשל, בתול- דות שירת ארצם. ברם, הפאראדוקס של לוח- הזמנים המיוחד של ספרותנו גרם, ששניאור החי, המצוי עימנו עשרות שנים, שכבר ב-1910 היה למעשה אנאכרוניסטי ביצירתו על-פי קני- המידה של ספרות אירופית באותה העת תבע גם על סף 1960 שידו בו ובסעמו ובערכו כבערך לאומי-תרבותי וספרותי *Par ex-cellence*. ומכיון שמבוקשו לא ניתן לו, ולא היה יכול להינתן לו, שהרי שניאור היה רחוק כל-כך מכל חזיונותיה של העת, באו המרירות והתוקפנות והגדישו את סאת פולמוסו עם המציאות הרוחנית והספרותית החדשה. לדע-

אידיאולוג בעל זקן טולסטוי. גם המסר לבה השניה חיפשה לה זקן בעל "זקן של טולסטוי", חיפשה ומצאה סופר בינוני אחד אך בעל זקן. וכשמפלגת הפה"צ היתה מעלה על הזוכן את א. ז. גורדון ז"ל, היתה מפלגת אחוזת הער בודה מעלה על דוכנה את א. ז. רבי גובין ז"ל. וכך נמשך הדבר עד האיחוד בשנת 1930. עתה שוב נפל דבר: למפ- לגת סועלים קטנה יותר נספח סופר צעיר, שהצליח להוציא מתחת ידו רומן היסטורי בשם: "מלך בשד דם", שזכה להצלחה. ודאי יש לערער על הפרסומת הזולה שנעשתה לרומן זה: הוא מלא מנרצות גם מבחינה סגנונית, ספרותית והיסטורית אך את הרומן המכיל בשש מאות עמוד אפשר לקרוא ואפשר גם להבינו. גם עליה בו. וכיצד תעבור על זה מפא"י בשתיקה? נזדרזה וגייסה כ- מסתבר את אחד מחניכיה, שיכתוב גם הוא רומן ולפי הסימטה הטובייתית — בגודל כפול: להשיג ולעבור את משה שסיר. ואמנם הרומן של יהוד כפול ממלך בשד דם, אך אין בו עלילה. וכל סגנונו: "לקוצץ ולקוצץ..."

הוי, קוסטוס, קוסטוס, היינו צריכים בעצם לקוסטס אותך, אבל האם זה גימוסיז

נתבשרנו בזמן האחרון על חוג לידיעת התניך, המתכנס בביתו של ראש-הממשלה. קיום חוג זה אינו נראה לנו אלא כאחת העוללות של פולחן המיקרא והארכיאולוגיה הפוקד אותנו כעת אבל הפולמוס הצנוע בדבר אמיתותו ההיסטורית של ספר יהושע, שנתקיים כמסופר באחת הפגישות של החוג הנ"ל, מוציא היחע- דויות אלו מכלל עניין-אופנה. מי בך-גורדון יא במרצו הרגיל והידוע, הנערץ כל-כך על

תנו, על כל פנים, איש משוללי תביעותיו ויומרותיו המקיפות של האיש, לא מיקסק בערכו הריאלי בדורה הביאליקאי של ספרותנו. אלא שהוא לא הסכים, כביכול, להשתבץ במסגרת היסטורית, שכבר בחיו גזרה עליו דרך־של־ריחוק מהאקטואליות הרוחנית לאמיתה.

ש. שלום חיבר באחד הימים שלפני חודש או שניים קול־קורא ציבורי חדש, שנשתיים בד עקה: „שא ראשך בגאון, סופר ישראל“. מלא, ש. שלום מורגל כבר בסוב־פאתוס שלו. אבל אנו מציעים להנהיג חידושים פאתטיים שונים שיכולים לגחן את החייה של „כרמליח“, למשל: „טלטל את ראשך לצדדים בעצב קוסמי, סופר ישראל“ או: „סע בחשמלית־של־נשמה על פסיך, סופר ישראל“. תחום, תחום, וחידושינו.

איש אחד בשם ל. קניג כותב לפעמים במוסף ספרותי של „דבר“. הוא כותב, למשל, בין השאר, ובלשון הזהה זוקא:

„בדרך כלל אפשר לומר, שספרותנו בשתי לשונותיה אינה אוטוביוגרפית אלא לאומית. לאומית תימאטית. ואפילו הנובילות והסיפורים האוטוביוגרפיים שיש לנו, אינם תורגים מתחום ההחי היהודי והפרובלימאטיקה היהודית“.

איפה אתה חי, מר קניג? שתי לשונות? אלו שתי לשונות? החי יהודי אופייני, שאין סיפורתו תורגת ממנו? איזה החי? של רח? דיזנוף? התעורה, מר קניג. מאיפה באת אלינו? הלחאי שזה היה כן, אי הלחאי שזה לא היה כן, אבל זה איננו כן, ואפילו זה היינו הך.

מירענו דן מירון עשה בין הרבה מעשים שלא נראו לנו גם כמה מעשים שנראו לנו. למשל, נראתה לנו בהחלט שיחתו ביקול ישראלי

על א. קריב, שבה הבליט את ריחוקו של א. ק. מכל מימד ספרותי שהוא, מכל זיקה מינימאלית לספרות. ואילו „סאזניס“ מצא משום־מה לנחרץ להזדהות עם אחד הצדדים שבזיכוח ולכנות את שיחתו של מירון בשם „פגיעה שרירותית בסב־קריסגולה כא. קריב“. ועתה תמיהנו על מילוך־המושגים־הכינויים של כיסאון אגודת־הסופרים. קודם־כול, מה פירוש התיבה „שרירותית“? כל דיעה אישית שהיא היא ממלא שרירותית במידת־מה. הרי זו מליצה תפלה, ותולא. שנית, מי מינה את קריב ל־מבקר־סגולה? ואם נסכים לחלוקה זו של מבקרים למבקרים־סתם ולמב־בקר־סגולה (או אולי לרצוננים, למבקר־סתם ולמבקר־סגולה) מדוע מירון מוכרח לצרף את קריב למנינה של שיכבה עליונה וחקאז שלישיית. מה פירוש הכרתה של כל דיעה ביקורתית בשם „פגיעה“. בודאי, שזה פגע בקריב ובחסידינו. אנו מתארים לעצמנו, שזו היתה גם הכוונה של מר מירון, ובצדק.

תאכל בצל, מר ד. ל. מ. ספראוסייפא של „מעריב“, תאכל בצל, רק אל תקרב אלינו, פן יעלה ריחך באטנו. אתה תאכל בצל בין קהל חסידינו של „בצל ירוק“, ואנו נאכל גבינה פאריסאית, נשתה תה לונדוני ונגמץ קלות מארטיני ניו־יורקי. לגבינו שניצלים אירוסאיים טובים מבצל ופאלאפל ישראליים, ואנו מצירים על מיעוטים.

הרהורים קולינאריים אלה בנוסח תוספת־שבת של „מעריב“ עלו על דל פינו לאחר שקראנו ב„מעריב“ את הקטעים הבאים מרשר מתו של ד. ל.:

„האמנם שרוי התיאטרון הישראלי, במשבר? הלכנו להצגה מספר טאטיים של התכנית הראשונה של להקת „בצל ירוק“ — פשוט, כדי לראות אם לאחר מאתיים הצגות משחקים עוד השחקנים

או רק מעמידים פנים של משחק ומש-
תצממים על הבמה, יחד עם הקהל, או
— הם ממשיכים לשחק. למזלם לא
הועמדו האמנים הצעירים במבחן שעמד
בו תיאטרון הבימה" באלף הצגות
„הדיבוק“. על כל פנים, בהצגת המא-
תיים — החזיקו מעמד להפליא.

רוב הצופים — גם אלה שביקרו בפעם
הראשונה בהצגה — ידעו כבר בעל-פה
את „שיר הגורד“ של נצמי שמר שהפך
לפזמון השנה, את „יום הולדת של
חווה“, ושמעו את המערכונים המצוי-
נים של אפרים קישון בראדיו. אף על
פי כן, צריך היה לראות את התגובה,
לשמוע את רצמי החזוק, להיות שותף
לאותה הנאה יחידה במינה שרק ה„ציד“
בטרון בימי הזוהר שלו היה גורם
לקהל הצופים שלו.

והעיקר: מעל לאשנב הקופסה הסגורה
היה תלוי שלט: „כל הכרטיסים נמכרו“
— ואנשים רבים חזרו מאוכזבים כל-
צומת שבאו. אבל משבר? לא היה שום
משבר בתיאטרון באותו ערב. היה רק
קצת חם. סנובים — לא ראינו באולם.
הם לא אוהבים „בצל“.

עד כאן ד. ל. שפטר, כנראה באמת, את
בעיות התיאטרון שלנו.
באמת ריח בצל.

לאלה שאינם קוראים את „הבוקר“ עלינו לכי-
שר, שב„הבוקר“ נמצא משהו שכתב משהו
בטובי-פעם על שידוריו הספרותיים המזוהרים
של י. זמורה, שהושמעו עם שובו מארה"ב:
„גילוי אמריקה“ בשלש מהדורות
„בקול ענות גבורה, כדרשן החוצב להי-
בותאש, פתח מר ישראל זמורה בשלש
שיחות על „רשמי ביקורו בארצות הב-
רית“. ראשית — הוא זיכה אותנו ב-

הצהרה רבת-ש. אמריקה כפי שראיתיה
היתה שונה מאמריקה כפי שתארתי-ה.
לאחר זאת, הוא גילה ממש את אמריקה,
כשסימר לנו שקצב החיים שם הוא
מהיר מאד ושהעיקר שם הוא לעשות,
הכל — חיים, כסף ועוד כמה דברים.

מר זמורה ריתק אותנו ממש למקלט,
שעה שתיאר איך חובגים האמריקנים
את חג האביב שלהם שהוא אף הוסיף
חידוש מענין שלא ידענו עליו קודם
לכן: לעתים, יורד באביב שלג באמר-
קה! המסקנה שאנו מסיקים מחידוש היא
ברורה: אם ניסע פעם לאמריקה באביב,
לא נשכח להצטייד במעיל חם ואולי גם
במעיל גשם.

שתי מהדורות מרשמו של מר זמורה
ישודרו כבר. השלישית — תשודר גם
היא. — מר זמורה היה פעם עורך
תכנית בקול ישראל. שם התכנית —
„בעולמה של ספרות...“

עד כאן „הבוקר“. אבל מה מעטות תגובות
כאלו בממלכתו הקטנה של מר קרוא.

עיתונאי, העולם הזה אינם מגבילים את עצמם
חלילה בתחום-עניין אחד. הנביאים-הזוטרים
הללו של „רנסאנס עברי“ (אגב, כל פעם שמוש-
מע עליהם מונח זה עובר בפנינו טעם של חומס
עם סיתה) עוינים, כנראה, מטבע הדברים, את
האמנות המודרנית, שהרי ההמונים המצפים לנו
בזרועות פתוחות „מבאגראד עד מאראקש“ וקו-
קים למשהו עממי יותר, והרי דוגמה לטיפולם
ההיסטרי של בוגרי-העממי שלנו במחזהו הבי-
נוני והמהוגן של אויניל, קיסר ג'ונס, שהוצג
לפני זמן-מה ושאינו מתאים מן-הסתם למגמור-
תיו התרבותיות של מרחבנו השמי:

„סימטום בסטיסס... הכול נשאר לא ברור.
דואגים לכן המחבר אויניל והבמאי היי קיילוס
במידה שווה (כמידה שווה? אבל מי הוא בכל

מסלגה. אבל אם תגביר הגבי ת. ק את מאבקה במידה זו או אחרת, אולי גם ה"ליריקה" בוא תבוא. אכן, מילון, מילון, מילון, ומושיגו — סופר. סופר, ותקחתיו.

פלוגי, ערבי חבר מקי בשם אדיב קאם, בישר לנו מעל דפי המדור הספרותי המפואר של קול העם, שצוד לא אבדה תקוותנו. אומנם, אנו, הסופרים ה"יהודיים-ציוניים" כהגדרתנו, מפגרים מאוד בהתפתחותנו אחרי הגראפומאניה הלאומית-עממית הערבית (הירגע, מר קאם. הירגע, ש. שלום ור. אבינועם, למשל, בודאי אינם מפגרים אחרי צדיה של גראפומאניה "לאומית-עממית", אם כי מהקצה ההפוך. בכל אופן אם נזדרזו, נוכל עוד להדביק את קצב התפתחותה של הספרות הערבית". ואם לא אז תשטוף אותנו בגליה תופת-הלאומיות הערבית האנטי-קולוניאלית. תגובתו זו של סופר, קול העם ואימיו הבלתי-מוסחים נתעוררו דחקא בעיקבות יוזמתו הידידותית (והמיותרת) של ב. תמוז, שטרח בזמנו לכנס פגישת-סופרים עבריים וערביים, לא על רקע ספרותי, אלא על רקע מדינה-חברתי מעיקרו. היינו שבצד תביעות ציבוריות-הומאניטאריות כביכול מסתתרים גם רצון לכפות עלינו את אחד הממוצעים התרבותיים הנמוכים ביותר בעולם וגם שגאה לכל ספרות שאינה מובנת לתלמידי-עממי לבאטנינים. באמת, עלידי הדם-סת כתב-סלסתר זה בגנות הספרות ה"יהודית-ציונית" חוששים הגראפומאנים הקסנים מ.קול העם את כל תסביכיהם האישיים בדבר "כשרות" תה" של העברית, "מבונותה" של העברית וכדומה. אבל סוף-כל-סוף להם אין מה להססיד. "ביקורת" כזו (כמו שלהם) ו"שירה" כזו (כמו שלהם) אינן עולות באמת כמעט במאומה על אלו של אל-ג'אדיד. ייתכן אפילו שקל יותר

אוסן האשם העיקרי?) — או"ניל עשה זאת (את הפיסי, כנראה) בטכסט הספרותי המעורפל שלו (העומד בניגוד כזה לטכסט הספרותי הברור ומאיר-העיניים של השבועונים בישראל). קיילוס שימש עזר-כנגדו בבימויו המעורפל פי כמה.

ומבקר-האמנות של, העולם הזה מסיימים: מה היתה נוח התיאטרון אילו הוקדשו כוחות אלה עצמם למחזה מקורי מעניין, למחזה מציאותי (למשל, מחזה של מסיס-סלע *versus* אר"י גיל)? אכן צמרמורת חולסת את גיחגו, שעה שמשחים אנו לנגד עינינו את מה שיכול היה להיראות בעיני צוות-חמד של עיתונאי-שבועונים כ-מחזה מקורי מעניין, מחזה מציאותי. מה טוב היה לו יכולנו ללכוד את כל מומחרי התרבות של השבועון השמי ולכולאם בהצגה מתמדת וניצחית של, בציפייה לנודו.

גבי ת. קדמון כותבת בקול העם: "ואף בקרב מוקירי שירתו (של מאיאקובסקי) נשמעת לא פעם הסברה, כי ייחודה של שירה זו הוא בלהט המהפכני, בהודעות ללא חציצות עם מפעלו היוצר של מעמד הפועלים. בסאטירה חריטה נגד העולם, ואילו מי שחשקה נפשו בליריקה יפנה-נא למעינים הפיוטי של יסנין, אנה אחז טובה ואחרים".

"אין זיעה מוסעית ומסולפת סזו" — מזדעקת הגבי קדמון. "המאבק למען הקומוניזם הוא הדרך לאהבה גדולה", היינו גם לליריקה.

עלינו בכל אוסן לקבוע בעצב, שהגבי קדמון אינה נאבקת כנראה, במידה מספקת, למען הקומוניזם, שכן ה"ליריקה" שלה נראית לפי שעה בעיני-כול כחטיבת-גראפומאניה המורכבת מכמה תבניות-עץ פשוטות. לפנינו אחד המקרים המעטים, שבהם קיימת אחדות-דיעות מלאה בין חברי-מסלגה נאמנים ובין מי שאינם חברי

לסלוח את הגראפומאניה הפלאקאטית לסופרים
הערביים דחקה. שסוף-כל-סוף אינם יודעים אולי
על משהו אחר.

סופר טובי-טאטארי כותב לתומו ב'ליטי'
ראסורנאיה גאזסה': „לפני 5—6 שנים אספתי
חומר לסיפור, אהבה זחת הכוכבים. אז התר-
כזתי בתרשים „גראפיק“ של עבודת הטראק-
טוריסטים. הוא לא התאים אז לפירסומם בער-
תונים... הטראקטוריסט היה צריך לרשום על
סופס בכמה דקות הוא עושה כל סיבוב... בקר-
צור, בתא שלו היה משרד שלם. וזאת רציתי
להעמיד ביסודו של הקונפליקט הראשי בסיפורי.
מצד אחד העובה, שקיבל את החידוש ומבצע את
התרשים, ומצד שני השמרנים (המתנגדים לתר-
שים). אך כאשר תירגמו את הסיפור לרוסית
גודע לנו שכל העניין של התרשים (רישום
המשך של כל סיבוב וסיבוב) היה שטות ביוורי-
קראטית, שהומצאה על-ידי אגרונומים משר-
דיים“.

כן מספר בתוס'לב אותו סופר מאסיה התר-
כונה הסובייטית, שהרומאן, כבוד' בנוסח הרא-
שון שלו הוקדש על-ידי מחברו ג. באשירוב
להגנה על רעיון החוליה (קבוצת-עבודה קטנה)
בקולחונ. הוא אומר: „אין להאשים את הסופר
מפני שבאותה תקופה נראה היה שהחוליה היא
הצורה הנצחית, הבלתי מעורערת... בסוף דחו
החיים רעיון זה. לאתר מכן עיבד ג. באשירוב
מחדש את ספרו ושינה אותו בדרכו, ואפשר
להמשיך בדוגמאות כאלה, ובייחוד אם נסנה
לשדה השירה“.

עד כאן אותו סופר טוביטי תמדרך, המצוי
על פי מושגיו בעצם כיבשונן של בעיות-הספ-
רות ואילו לפי טעמה של הביקורת הרשמית,
המטינה על-ידי רביורוקראטיה המסלגתית, אין
כל הפירכות נכזות אלא משום חוסר מאמץ
אסתטי מספיק. כביכול שרירי-האסתטיקה של

הספרות אינם נמתחים מספיק. וזה נוסח השאלה
ב'ליטראטורנאיה גאזסה': „האם עוד לא הביע
הומן שסופרינו ילמדו לעבוד ב'תר'שקידה,
ב'תר'הקפדה על ליטוש היצירה וסיבה?״
כל ההוגשות הן משל עורך מדור „זג הדיו“.

איש אינו חייב לצדד בדיעותיהם המדיניות
של פרום' בובר ושליחו האישי לחעידת-פלורנץ
הזכורה-לסוב, הוא הפרופ' פלסנר, או בדיעות
„איחוד“ בכללו. אבל גם עתה, כעבור
זמך-מה, ככל שלא נקוט שום עמדה
פוליטית לגופו-שלו-יכוח, אי-אפשר שלא
להשתומם על חוצפתם של כתבנים-וטררים,
שהסיתו בגלוי סטודנטים למעש-נקמות נגד
הפרופ' פלסנר לאחר שפירסמו את תמונתו של
מ. בובר בחינת פירסום תצלום-פושע. הוא הדין
בכתבי „חירות“ שיצאו במאמר-השמצה נגד
בובר ובהוקעות מסוג המתאים לחלוטין לעיתו-
נות של המגיפה החומה. והנה, בובר בודאי לא
יינזק ממסע-השמצה זה, שהוא בלי תקדים אינ-
טלקטואלי אצלנו. איננו יודעים, אם מבינים
הקטינים השוטים מעיתונותנו שבובר הוא כיום
אחד הוגרי-הדיעות החשובים ביותר בעולם, זמ
מילא הוא מוכר בחוגים הבינלאומיים כאיש
הרוח החשוב ביותר בישראל. אבל לנו, לאקלרי-
מנו התרבותי והאינטלקטואלי, נגרם נזק רב
ביותר על-ידי הסתה זו. לכתבים שכירים מדרגה
שלישית יש רק לומר משהו מעין זה: עיזבו
את בעיותינו האינטלקטואליות בשקט, רבותי
ה„פאסקודניאקים“ מציתונות היום והערב.

קראנו ב'דבר': „בניהם, נכדיהם וניניהם של
גיבורי שמואל יוסף עגנון יוצאי בוצ'אץ' שב-
ליציה התכנסו בבית סטריניחובסקי בתא כז
לכבד את בן עירדתם הגחולי. ואילו עגנון עצמו
אמר כמה דברים קצרים: „הקהל באולם רחוק

מלהיות דומה לגיבורי. אולם מולו, ממש מולו, ישב יהודי אחד שדומה כי קסץ ועלה לכאן ישר מסיפורי יודל החסיד".

„אני שמח להיות אתכם, אף־על־פי שאיני יודע מה לומר לכם. אולי כדאי שנאמר תהילים", אמר הסופר ל„בניהם, נכוייהם וניניהם" של דוד רות, הכנסת כלה' ואלו ואלו, ש„רחוקים מלהיות דומים לקודמיהם". קשה, כמעט בלתי אפשרי, למסור בצורה אחרת כולשהי את האיניטנסיביות הרוחנית, את המשמעות האמיתית, ההיסטורית־חברתית והאישית, של שורות אלו, שאמרן הסופר לדמויות שהן גילגוליה ושרידיה של העדה שמעבר לים ולשנים: „אני שמח להיות אתכם אף־על־פי שאיני יודע מה לומר לכם. אולי כדאי שנאמר תהילים". אולי היינו עם כל תחושת איה־הרחל־אנסיות.

תביעותיו החמורות של המירוץ הטכנולוגי, הפוקדות עתה כל ארץ וארץ, לא פסחו, כמוכן, גם על ישראל הקטנה שלנו. דוברן היה הפעם פרופ' א. ד. ברגמן. בכנס ציבורי קרא פרופ' ברגמן להעלאת־קרנם של מדעי הטבע על חשבון הלימודים ההומאניסטיים, ותבע, אם העיתונות מוסרת את דבריו אל־נכון, „להגביל את אלה האחרונים לתחום־החינוך בלבד", יהיה פירושו של ציטוט זה אשר יהיה. והנה, דומה שעליתו לקבל קודם־כול אותו חלק של דברי פרופ' ברגמן הדין במרירות בהגבלות שבמספר מקומות־הלימוד בכמה חוגים למדעי־הטבע באוניברסיטה הירושלמית ובסכך־ניון החיסאי (החוג לחימיה הוא המשל הבולט). כן ניתן בכלל להסכים לדיעותיו על הצורך בהחדרת אווירה מחצית אינטנסיבית, ואולי אפילו שימושית בכל תחומי המחקר. ברם, טעותו האופיינית של פרופ' ברגמן נבעה מכך, שהטיל אחריות מדומה על מדעי־הרוח, על זיקה למדעים

ההומאניסטיים, והאשימם, כביכול, בפיגורו של המחקר המדויק אצלנו.

מדבריו ניתן להסיק, שבמדעי־הרוח מלאה אצלנו הארץ דיעה, ולא־כן. אומנם, מובן שאלפי סטודנטים שאינם רוצים למעשה ללמוד דבר, ואינם מומרצים ללמוד דבר (משום העדר רוח־הלימוד בביים תיכון ומשום העדר כל שיטת־המרצה סלקטיבית, הברוכה בעידוד כספי מקיף) קל להם יותר לפנות לתוג לספרות או למשפטים מאשר לחוגי מאתימטיקה ופיסיקה. אבל נהיית־אופנה זו, בדומה לנהירה כזו בארצות רבות, אינה עדיין סימן לפריחת המדעים־הרוח מאניסטיים ולרוח־תרבות הפוקדת את הארץ, המחבלות, כביכול, במחקר שימושי יותר. איננו זקוקים, איפוא, לקיצוץ הלימודים ההומאניסטיים על מיוזבח המחקר המדויק. אנו זקוקים, למעשה, לשינוי־שיטה כולל, לאינטנסיפיקציה מקיפה במוסדות־לימוד תיכוניים וגבוהים כאחת.

היוזמה הציבורית בעניין הסרטים הגרמניים הוכתרה לבסוף בהצלחה. נקחה גם שתיאסר באמת ההצגה המסחרית של מלאי סרטים אלה לעשרותיהם. קיימים סייגים נפשיים מסויימים כלפי גרמניה, שנצטרך לשמור עליהם עשרות שנים, גם אם לא ניגרר אחר נטייה להעמסת אחריות קולקטיבית. יצויין בהקשר זה מאמרו המצויין של ש. גרודזנסקי בדבר, שהזכיר לשם השחאה את יחסם של האנגלים לגרמניה. בלי שום הכרות־סרק ידעו בדרך־כלל האנגלים לשמור על הדיסטאנס הראוי בינם לבין כל דבר גרמני. ואילו אנו, אומר גרודזנסקי, הירבינו בהכרות על „שנאת־נצח", והמעטנו בקיומם של סייגים ריאליים וצנועים. עובדה זו, מסכם המבקר, מוכיחה על העדר חוסי־השירה השיפוטי והאינטלקטואלי בציבורנו כציבור.

נתיסעו. הוא הדין, על דרגימחשבה גם יותר
ופחות־אינטלקטואלי, עם יערי. ליערי נדמה
שהמודרניזם בספרות או, נאמר, ההגות האבי
זיסטנציאליסטית מרחיקים את הנוער מאידמית.
אבל אנו חושבים שה־מודרניזם הגיהיליסטי,
כפי לשון דיבורו של יערי, כוסר רק בהילת
המשיחיות הרוחנית, האופסת במחשבתם של
כמה מנהיגי־ציבור את הקיבוצים, ושגורמים
אחרים לחלוטין מרחיקים את הנוער מיישובי
הספר. אבל מה לנו כי נתזכח עם יערי — הן
הוא סקוח תמיד לכל ״רצידיביזם״ סוציאליסטי.
ברם, מגוטהלף רשאים היינו לכאורה לתבוע
מעט סקולאריזאציה במחשבתו העיונית.

י. גוטהלף פתח מעל דפי דברי בסולמוס
חריף, המכתן כולו כנגד ס. יזהר וכמה משורר
רים צעירים. גם הוא, בדומה למ יערי, מנוסף,
על־מנת להפחידנו במטליתו הדהה של ״גיהי
ליזם״, המקעקע, כביכול, את ה־ערכים המקור
דשים, וגוי. האם סבור י. גוטהלף באמת
ובתמים, שהמגמות המודרניסטיות בספרותנו
מכחנות דחקא נגד הישגיה של תנועת־הפועלים
או נגד השמאל הפוליטי במובנו הרחב ביותר ?
אם זיהי באמת דעתו, הרי הוא נפל קרבן
לחופנותו־הוא בהסקת מסקנות גוטהלף מזהה
בטעות התרחקות מתליית משמעויות רוחניות
יתירות בצורות־חיים של מדינת־הסעד עם כפי
רה בעצם הצורך ביופוסיה התברתיים של מדי

לכסוף גם לנו יש סאגאקה משלנו.